

SLAVJAN.

Časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i prosvětljene.

Vreduje i na světlo dava Matija Majar v Celovcě (Klagenfurt).

Číslo 4. Izhadja desetput v letě po jednoj cěloj listině i velja s poštninoj 3 florinte ali 2 rublja.

1874.

Препятства и запреке узаемности.*)

„Славянскія племена, составляющія многочисленнѣйшую часть народонаселенія всей Автеріи, разъединены до неимовѣрной степенѣ, въ чемъ и заключается главное препятствіе къ развитію и усиленію общей ихъ народности. Это разъединеніе коренится въ разности нарѣчій, азбукъ и вѣроисповѣданій, и въ разбросанности мѣсть ихъ жительства. Чехи, Моравы, Словаки, Поляки, Русины, Сербы, Хорваты и Словенцы говорятъ и пишутъ каждый на своемъ нарѣчій. Одни употребляютъ латинскую азбуку, другіе — кириллицу. Большинство Австрійскихъ Славянъ исповѣдуютъ Римско-католическую вѣру, но многіе изъ нихъ протестанты, греко-уніяты, и восточно-православные христіане. Одни живутъ на Сѣверѣ, другіе на Востокѣ, третьи на Югѣ, и между ними обитаютъ Венгерцы, Румыны, Нѣмцы и Итальянцы. Сообщеній между Славянами такъ мало, что Чехи плохо знаютъ, что дѣлается не только у южныхъ Славянъ или у Русиновъ, но даже у ихъ сосѣдей, Моравовъ или Словаковъ. Тоже должно сказать о каждомъ Славянскомъ народѣ. Въ Прагѣ достать книгу, напечатанную въ Загребѣ (Agram) или въ

*) В книгѣ „Русская Бесѣда“ од лѣта 1857 в свезкѣ 4. Смѣсь од стране перве до 18. наході се обшірні составек од г. А. Кошелева под насловом: „Шестъ недѣль въ австрійскихъ славянскихъ земляхъ“ із ктерога сем ставімо нѣктере місли о славјанској літературѣ.

Львовѣ (Lemberg) труднѣе, чѣмъ получить сочиненіе, изданное въ Парижѣ или Лондонѣ

Причина, почему Англійскую, Французскую или Нѣмецкую книгу легко имѣть во всѣхъ земляхъ Европы, заключается въ слѣдующемъ: Лейпцигъ служитъ складомъ или, по крайней мѣрѣ, центромъ Европейской книжной торговли, и всякій книгопродавецъ, торгующій этими книгами, имѣетъ въ Лейпцигѣ своего комиссіонера. Для Польскихъ книгъ есть складъ въ Лейпцигѣ; для прочихъ же Славянскихъ книгъ нѣтъ ни склада, ни даже комиссіонеровъ, а потому Пражскій или Парижскій книгопродавецъ, выписывающій Русскую или Сербскую книгу, долженъ обратиться прямо въ Петербургъ или Вѣнградъ; а какъ тамъ у него можетъ не быть комиссіонеровъ (что и бываетъ почти постоянно), то выписка книги Русской и иной Славянской подвержена разнымъ случайностямъ. Необходимо Русскимъ и прочимъ Славянскимъ книгопродавцамъ завести въ Лейпцигѣ склады книгъ или, по крайней мѣрѣ, имѣть постоянныхъ комиссіонеровъ

Русскія книги обходятся очень дорого и получаютъ по истеченіи многихъ мѣсяцевъ. Чешскіе журналы читаются въ Прагѣ и Чехии, но едва ли въ количествѣ пятидесяти экземпляровъ выходятъ за предѣлы провинціи. Славянскіе ученые не состоятъ между собою въ постоянныхъ письменныхъ сношеніяхъ

Кромѣ разъединенности Славянъ, одною изъ существенныхъ причинъ слабости ихъ литературъ есть матеріальная бѣдность писателей и читателей. Литература въ Славянскихъ земляхъ не доставляетъ ученымъ и литераторамъ возможности жить своими трудами, а потому она не можетъ быть живою и самостоятельною. Книги, печатаемыя на Славянскихъ нарѣчійхъ, разходятся въ весьма незначительномъ количествѣ экземпляровъ, а журналы платятъ авторамъ за статьи ничтожныя суммы. Безденежье, отъ котораго сильно страдаетъ просвѣщеніе въ Славянскихъ земляхъ, происходитъ главнѣйше отъ того, что дворянство и въ особенности богатѣйшіе и значитель-

нѣйшіе члены онаго, презирають свой родной языкъ и говорятъ только нѣмецки и французски. Ни одинъ ученый трудъ, ни одно литературное предпріятіе не находятъ въ дворянствѣ пособія и покровительства

Отчужденіе Славянскихъ магнатовъ отъ своего народа вредно (шкодливо) для хода просвѣщенія въ разныхъ Славянскихъ земляхъ; но сами эти оиѣмчившіеся Славяне несутъ болѣе, чѣмъ кто-либо казнь за свое отступничество: пустота, бездушность ихъ жизни клеймить ихъ въ глазахъ всякаго просвѣщеннаго человѣка и не доставляетъ имъ даже уваженія въ рядахъ настоящихъ Нѣмцевъ

Теперь вообще говорятъ и пишутъ на народномъ языкѣ болѣе, чѣмъ прежде. Теперь образованные Чехи, Моравы, Словаки, Поляки, Русины, Сербы и проч. стыдятся между собою говорить по-нѣмецки. Жаль конечно, что высшая аристократія не участвуетъ въ этомъ движеніи, что труды ученыхъ и литераторовъ Славянскихъ не находятъ дома достаточнаго вознагражденія и необходимаго поощренія и что общественный размѣнъ мыслей не оживляетъ и не усиливаетъ ихъ дѣятельности; но, съ другой стороны, есть въ этомъ и польза: литературныя и ученныя произведенія Славянъ безкорыстнѣе, самостоятельнѣе и посвящены болѣе народу

Разъединенные нарѣчіями, вѣроповѣданіями, историческими и мѣстными обстоятельствами, различными степенями просвѣщенія и благостоянія, Славяне сами убѣждены, что имъ слиться въ одно тѣло — вещь невозможная: для этого потребовалась бы такая ломка и такое переименованіе существующихъ обычаевъ и учрежденій каждаго Славянскаго народа, что подъ ними легко могли бы исчезнуть и любовь къ племени, и даже самостоятельность онаго“

Г. спісователь говори в предстојечем составкѣ о славянскихъ племенахъ нерускихъ. Она су і сада, теперь, бізо істо тако раздружена і вслѣд тога істо тако всестрано слаба, како су біла лѣта 1857, када се је предстојечі зајмаві чланек натіснул в „Русской Бесѣдѣ.“ — Време

је уже, да би се једном одстраніла та неблага појединим племенама і всему народу славјанскому шкодљива, штетна і вредна раздробљеност словствена, літарарна; одстраніті се може ізкључиво само благој узајемношћу славјанској. Да се славјанска узајемност међ намі належито не разпростіра, како је нам необхідно потрѣба і како наша ствар заслужі: то чинівају нѣктере запреке і прецјатства узајемности. Те запреке ми должні спознати і јих, колико могуће бержеје, одстраніти.

Таке запреке і прецјатства узајемности су :

Первич: Нејасна понјатја і нѣктере совсѣм криве мисли о узајемности і в чем она властно обстојі.

Нѣктері мисле криво, да по узајемности славјанској би біла племена славјанска должна сліті се в нѣко друго племе, алі прејначіті се в нѣкі други народ. Нѣчто такога славјанска узајемност не тѣрја, јербо је немогуче; немогучега дѣла се неімамо пријемати. Сјединіті се, в једно сліті се, не могу ніті трије братрі, камолі толіка множинна лѣдства од девет славјанскіх племен. Немогуче је, да би вса славјанска племена се прејначіла і се сліла на примѣр в Болгаре, алі в Сербе, алі в Чехе і тако далѣје. То је немогуче, јербо је тако протінаравно како, да би вса древеса по шірошіроком свѣтѣ славјанском се спремѣніла в саме јаблане алі в саме брезе алі в саме ліпе алі смереке. Славјанска племена не смѣмо скушати сјединјевати, сліјати алі једно племе в друго прејначевати: него она должна в своју пользу, в свој добічек се једном сдружиті к узајемности славјанској. Рецімо то јасно: без сјединјевања, без сліјања алі прелівања смо дѣјанско уже сдружені; Бог сам је то тако установіл, да вса наша племена чинівају по керві і сродству једен славјанскі народ, да смо всі Славјані. То је дѣло божје — наша должност па је, да смо Славјані узајемні.

Другі мисле криво, да би по узајемности славјанској морала поједіна племена опустіті своје наречје і спріјети нѣко друго алі нѣкі нові језік, да би морала заметнути свој алфавет, завречі своје словство (літаратуру), да би

се морала одречи својега народнога імена, своје згодвіне, својіх народніх прав і обічајев і Бог вѣ, ктера чуда і страшила бі се морала вслѣд узајемності славјанске згодіті по нїх совсѣм кривом мненїі. Ні зато чуда, да вслѣд такіх нејасніх понјатїі і кривїх мїсли се нѣктері, јіначе іскренї домородці, таке неблаге надрі-узајемності плаше і штїте. Всега тога славјанска узајемност не тѣрја. Всако племе нај задержї своје властності і особності, своје народно іме, своју згодвіну, своје словство і своје правїце. Спісователї пішучї само за лѣудство својега племена нај пішу своїм досадајнім наречїем і своїм алфавитом како да сада, до нїнѣ: словствена узајемност славјанска трѣбује і тѣрја само слѣдеча:

Да бі із всакога племена славјанскога само нѣктері спісователї, ктері су нај ізверстнїїші, највеч надехнутї узајемној мїслїју, се повздїгнулі на високо і віспрено сталїще славјанско, то је, да бі нѣкогда спісали нѣкак составек алї кнїгу узајемно і то узајемно алї по обсегу, алї по језїку, алї по алфавиту. По обсегу је кнїга узајемна, будї спісана в ктеромколї наречїї алї језїкѣ славјанском, ако не говорї ізкључїво само о својем племенї, него ако се озїра і на остала племена славјанска, на нїх словство, на нїх положенїе, задеве і потрѣбе. — В рушчїнѣ се даја на свѣтло много високо ученїх кнїг по обсегу својем узајемніх; завладао је тобоже неоцѣнїтельнї способ і господскї начїн мед ученїмї Русамї уже пред многїмї лѣтамі, да в своїх сочїнѣнїях оченї радї озїрају се і на остала племена славјанска. — В чешчїне су се особїто пред лѣтом 1848. также издајале по обсегу својем узајемне кнїге на примѣр: Šafarikove Starožitnosti slovanske, Narodopis slovansky; Čelakovskoga: Čtenї o srovnavaci mluvnice slovanske; Mudroslovї narodu slovanskeho ve prislovїch і веч јїнїх. До лѣта 1848 бил је і Časopis českoho Museum по обсегу узајемно славјанскї, по том лѣтѣ се је скерчїл само на Časopis musea kralovstvi českoho, в нај новїїше време се је пако те часопїс опет повздїгнул на сталїще славјанско і је по обсегу узајемно славјанск, донашајуч і чланке тїчуче се

і осталих племен славянских. По обсегу і по алфавету узаємно славянски се вредује і в Златном Прагѣ ізхадбавјучи часник: Славянскій педагогъ.

По језику је књи́га узајемна, ако неруски Славјан списоватељ си́ше књи́гу али по чисто руски, ако зна — ако тога не зна — должен предце (однакоже, вендар) списовати узајемно тѣм, да пише си́цер в својем наречји па узајемно тако, да, колико могуће, всі књи́жевні і просвѣтлєні Славјани пони́мају і разуме; тако списовати учи грамати́ка узајемна. По алфавету је књи́га узајемна, ако латине навадѣні і навикнєні Славјан си́ше књи́гу в својем наречји цїрїлицој. Часник Славјан снажи, усїлује се і призадева си́ всесердно, да би́ бил узајемно славянски заједно по обсегу, по језику і по алфавету.

Нај вечје препјатство і нај тежја запрека узајемности славјанске је:

Други́: Матери́ална бѣдност списоватељев — часопис, па примѣр: „Славјан“ разширује благополучно ме́д разни́ми племена́ми славянскими узајемност, упознава јих бли́же е ру́счиној, сблїжује разна славјанска наречја і упељује у Славјан латине се служечих, полег латине і цїрїлицу грађанску лѣшим успехом. Јамачно је то дѣлованје важно, па ме́д Славјана́ми латине се служечими не́ма толико предплатитељев, колико би́ трѣбало. То је си́цер наравно, помножил се буду́ једном временем, когда се цїрїлица боље удомачи і се в ви́шја і ни́жја учїли́ща редно упеље і узајемност славјанска ме́д Славјана́ми се крѣпчајше укоре́ніні: дотле је пако часнику подпора потребна, і то подпора издатна, да благополучно дѣлује і весело процвѣта часник посвечени́ всѣм књи́жевним і просвѣтлєним Славјанам, трудечи́ се всесердно о разширенји узајемности славјанске і цїрїлице грађанске. На всаки начин і способ је к тому премало, да іма једва толико доходо́в, да се тїскари́на, бумага (papier) і поштарина доплача. Часник „Славјан“ аколи́ мален, очень благополучно дѣлује і ви́ди се, како радостно цїрїлица грађанска і словствена узајемност напредује; без подпоре належитє пако нај іскренѣјша на́мѣра ослаби і онеможе. —

Разлічна вѣроісповѣданја у Славјан напротив славјанску науку, словство і узаємност німало не мѣшају: vsакі держі се звѣсто своје свете вѣре і нѣ светіх обредов і vsі се держімо сербске пословице: Брат је мио, које вјере био, ако братскі чині і поступа, = брат је мил, ктереколи вѣре бил, ако братскі чиніт і поступајет. —

Немало препјатство і запрека узаємности славјанске је:

Третьіч: неуредѣеност славјанске књиже терговлѣ (книготержства, Buchhandel). Славјанскі свѣт је јако обшїрен, кнїготержство је неуредѣено, тежко сознаш, да је нѣкдѣ нова учена і важна кнїга на свѣтло прїшла, тежко звѣш наслов кнїге, іме спїсатеља алі заложніка і нѣ цѣну. Ако бї се славјанско кнїготержство належїто вредїло, како је лѣпо вредѣно кнїготержство нѣмечко, бї то служїло в велику пользу спїсователям, читателям, заложникам, кнїгарјам і в обче словству і наукѣ славјанској. Спїсователь не спїсује многім ученім трудом кнїгу зато, да бї нечитана трохнела, заложник і кнїгарь не держїта кнїгу, да бї непродана тамо тлела, него онї желају, да бї се колько могуче веч ізтїсов кнїге разпродало. Словство славјанско і наука славјанска і слава народна бї неочаковано високо се повздїгнуле, ако бї се Славјанї потрудїлі, вредїті славјанско кнїготержство, како је вредѣно кнїготержство нѣмечко.

Разлагатї овдѣ способ, како бї се імѣло вредїті славјанско кнїготержство, бї бїло преобшїрно. Основательно је то разложїл обче знанї лужїчкі Серб, іскренї Славјан г. I. Е. Смоляръ (Schmaler) в Русской Бесѣдѣ 1858. IV. Смѣсь од стране 81. до 102. под заглавїем: „Голосъ заграничнаго книгопродавца объ устройствѣ русской торговли.“ Ако мї желїмо добїті кнїгу руску, нам се теперь каже нај болье, да се обернемо на: Buchhandlung Schmaler et Pech in Leipzig.

О СЛѢДАХ ПРАСЛАВЈАН.

(Надальеванје.)

Руска народна висока пѣсен, то је пѣсен о Голубиној књигѣ, није пѣска видумана видумка разжарене фантазије народне, ниѣ пѣска вимислени вимисел нишчих пѣзцов али слѣщцов: него она је подивугодни вѣдечки сборник (Enciklopaedie) најважнијших вѣсти вѣровних, земљеписних, православних и згодовинских. Сложилі су те вѣдечки сборник високопросвѣтљени управители, одгојители и учители народа, који су се звали в време санскритско: брахманамі, гурусамі, в време аријанско (цендичко) кавирамі, і в време праславјанско: велухамі, то је, болъарамі; сложилі су га за људство аријско незанимајуче се вѣдамі, за људство чина војничкога, селъанскога і ремеселничкога, ктеро по оправилах і дѣлах својега чина је било задржано, да ни се могло посвѣтити вѣдам. Те сборник је удивительно једнодух і кратек і при том обсеже удивительно много і долежитих вѣсти: сложен је јако разумно і практично тако, да се га је људство просто на спамѣт учило і га сирепѣвљало од рода до рода до нашега времена.

Овдѣ се разложита само оддѣл згодовински і земљеписни руске народне високе пѣсни — о оддѣлах вѣровном і православном поздије на својем мѣстѣ.

38. Згодовински оддѣл руске народне високе пѣсни свѣдочи, да су прародители Русов о добѣ железној пребивали в Индији. Руско људство се сицер в тој пѣсни не спомѣња изрично Индије, на поје о железној добѣ оно, что има на концѣ народна пѣсен о железној добѣ записана Гесіодом, при том је руска пѣсен много назорѣја і на концѣ і обшириѣја Гесіодове.

Приметбе. 1. Занимиво је, да Гесіод за слово поднебесіје је ставил в геленшчинѣ олупрос.³⁵⁾ Славјанско поднебесіје је много понјатиѣје і прикладниѣје од геленскога олупрос. 2. Народъ сталъ неправи́льный. — В словѣ неправи́льный вежі і скрива се значење слова санскритскога са естра значече: правило, закон, пословица, наук православен. Народ неправи́льный значи овдѣ: народ беззаконі, живеч противно правилам і пословицам, противно правословним законам аријским. 3. Они другъ друга обмануть хотятъ другъ друга поѣсть хотятъ — то значи: народ стал тако дивок, како индички неаријски дивјакі, чернци, заморци, људожрути, неслајнары, који су своје људи убивљали, јих трупа пекли і јих жерли.

39. Земљеписни оддѣл руске народне пѣсни високе даја нам не мало свѣдочанств, да су прародители Русов в прадобѣ обитавали в Индији.

³⁵⁾ Гесіод: Дѣла і дни редка 197.

Кoliko бљижје се те народні земљенис промотрі, тоlikо се каже славијји і подивугодијји. Он сега в високу стародавност і разсвѣтљује нај давнѣјши земљенис прарускога народа како пѣким јарким свѣтлом бенгалским: і при всеј тој богатости вѣстїј важних і љубошћних, ктере нам даја, обсеже цѣл те земљенис само 13, читај трінадесет слок, слока по двѣ редкѣ, слѣдствено само 26 редек. Над все то су слоке дѣтинско једнодухе і просте, скоро все состоје из оних істїх слов, само по двѣ словѣ се спремѣнјатѣ в редкѣ. Промотрїмо всаку слоку посебѣ.

Которая земля всѣмъ землямъ мати?

Свята-свѣтла Русь-земля всѣмъ земляамъ мати.³⁶⁾

Ізрѣка: всѣм землямъ маті, градамъ маті, морьямъ маті, језерамъ маті, рѣкамъ, горама, древамъ . . . маті, значі: нај знаменитѣјша земља, нај знаменитѣјши град, нај знаменитѣјше морье, нај знаменитѣјше језеро, рѣка, гора, древо . . .

Под словомъ Русь-земля руско просто људство овдѣ подразумѣва ону земљу, в ктерой су в оној прадобѣ пребивали прародителї садајнога народа рускога — на народ і земља ста се онда јначе звала; поименованје Русь-земля је очевидно поздијѣ премѣна, онда јешче нїе сушествовало; како се је пако земља од прародителѣв Русов извїрно звала, се доказати не може; из слѣдујучих изїскаванїах се само тоlikо каже, да се она Русь-земля вѣроподобно је звала: Царѣа земља, і онда бї гласїла она редка пѣсни о Голубїној кнїгѣ извїрно: Свята-свѣтла Царѣа земља всѣмъ земляамъ маті. Однакоже то нїе доказано, него се буде оказало само вѣроподобнїм.

40. Руско људство обїчава поименовати нај знаменитѣјше земље і мѣста, святами алі свѣтлыми нїкогда і свято-свѣтлыми на примѣр: святая Москва, сватая алі свѣтла Русь; і то не чїнава само в тој народној, високој пѣсни, него те обїчај се је в руском људствѣ тако глобоко укороенил, да в руских народних пѣснах і приповѣдках іме Русь-земля се скоро изговорити не може, да бї се не прїставїло: свята алі свѣтла Русь-земля; на примѣр само в једној народној руској пѣсни: Егорїј храбрїй с јеја разликами се појавї изрѣка: свята Русь-земля 26крат; изрѣка: земля свѣтло руска 19крат і једенкрат: свята-свѣтла Русь.³⁷⁾

Тому обїчају је људство прївїкнуло уже в Індїї.

Арїї индїчкї су очень радї звали знамените своје земље, мѣста і горе светїмі і свѣтлїмі, на примѣр: Касмїра бїла је Арїјамъ цѣла дежела света, что также іме нїено значі: свѣтла; главно мѣсто Касмїре зове се Срїнагара, то је свето мѣсто.³⁸⁾ Мѣсто Патна недалеко од садајнога мѣста Бенарес се іменује в спомѣниках

³⁶⁾ П. Безсоновъ: Калѣки I. 357. — ³⁷⁾ П. Безсоновъ: Калѣки I. од стране 393 до 525. — ³⁸⁾ Bohlen, 1, 11.

также Сринагара, то је свето мѣсто. В старих писмах зове се мѣсто Бенарес также: Касі, то је, свѣтло мѣсто.³⁹⁾ — Горовје Гравакасас значи: свѣтло горовје;⁴⁰⁾ нај вишји верх тога горовја зове се Меру, што также значи свѣтлим верхом. —

41. Который царь надъ царями царь?

У насъ бѣлый царь надъ царями царь.⁴¹⁾

Наслов владарѣв руских царь је очень стародавни, извѣра із правѣка санскритскога. Изкони се је в Индји именовали су га великим царѣм, али царѣм над царями. Арриан именује аријскога владарѣа Сандрокотта всегда, нај вишјим царѣм индичким, да га належито разликује од владарѣв њему подчинѣних.⁴³⁾ Царѣвичам руским се прилага преузвишени наслов: Велики кнез; те наслов бил је уже в правѣкѣ наваден в Индји и је гласил по санскритски махараѣа то је по славјански: Велики кнез.

42. Руско људство велича царѣа в тој пѣсни, да је над царями царь: то значи, да је нај вишји владарь над владарями. Тако се је царь аријски величал уже в Индји; именовали су га великим царѣм, али царѣм над царями. Арриан именује аријскога владарѣа Сандрокотта всегда, нај вишјим царѣм индичким, да га належито разликује од владарѣв њему подчинѣних.⁴³⁾ Царѣвичам руским се прилага преузвишени наслов: Велики кнез; те наслов бил је уже в правѣкѣ наваден в Индји и је гласил по санскритски махараѣа то је по славјански: Велики кнез.

43. В народних пѣснах и приповѣдках руских се велича Царь руски и насловом: Бѣли царь.

Слово бѣли има в том случаји различна значенја. Что да значитѣ двѣ словѣ бѣл и черн се нај јасније каже из руске изрѣке: Весь бѣлый свѣтъ и вся чернъ. Та изрѣка значи: 1. Всі бѣли, бѣлоцвѣтни, бѣлокожни људи и всі черні, чернокожни. 2. Всі људи живеци в чинах и все просто људинство. 3. Всі људи просвѣтљени и все људинство невѣжљиво. 4. људи благодѣтели и все људинство грубо. — В Русји и в обще в Европѣ та руска изрѣка није могла получити та значенја, ктера и поднес има: јербо просто људство руско спада исто тако к бѣлокожному народу славјанскому, како Русі вишјих чинов, оно се никако не може почитати по правѣкѣ к чернцам и се не може никако звати, чернъу.

То значенје ста тѣ двѣ словѣ: бѣл и черн в изрѣкѣ: весь бѣлый свѣтъ и вся чернъ могле получити једном в Индји, тамо бил је народ аријски бѣлокожен, је живил в чинах: брахманском, војничком, селѣанском и ремеселничком, бил је просвѣтљен и благодѣтелен: племена напротив неаријска су била черна, су чинвала просто људинство невѣжљиво и дивоко, су била они дивоки черици, ктере описује Геродот и јини стародавни списователи.⁴⁴⁾ Тамо в Индји је та изрѣка тако значенје спрѣјела, тамо се је по правѣкѣ речи могло: Вес бѣли,

³⁹⁾ Böhlen 1, 23. — ⁴⁰⁾ Плиніј 6, 19. (17.) 21. — ⁴¹⁾ П. Безсоновъ: Калѣки 1, 357. 358. — ⁴²⁾ Lassen 2, 943. — ⁴³⁾ Böhlen 1, 88. ⁴⁴⁾ Геродот 3, 99. 100: 38. Страбо стр. 710.

то је аријски, в чинах живечи, просвѣтљени і благоправни свѣт і вса неаријска, в чинах неживеча, необразована, дѣвока чернь. —

Бѣли царь је вслѣд тога в Индіји значило: царь бѣли, аријски, просвѣтљени і благоправни, аријско-православни.

Слово аријски значи славјански: онда в Индіји бил је царь аријско-православни, ниш в Европѣ је пако христіјанско-православни. Из всега тога слѣди, да наслов бѣли царь теперв значи: Царь бѣли, славјански, просвѣтљени, благоправни і христіјанско-православни.

Руско људство іменује і своје оженјено свещенство бѣлим. „Народъ называетъ бѣлымъ вѣру свою, царя и отечество.“⁴⁵⁾

44. Памѣтигодно је, како су нѣкоји кмені славјански в Индіји кренко се наваділі разликовати се од черицев, тако крѣпко, да се і в наше време в Европѣ ізрично і стално разликују од черицев, хотѣ тога тепер никако ні потрѣба, јербо же од давна давна не станујемо Славјани веч мед черицами. То чинѣва једна част Словенцев станујучих в долњей Крајнској, іменујучи се Бѣлимі Крајнцами. Те обичај свѣдочи, да су в стародавна в Индіји пребивали близо черицев.

45. Кашубі і Словинци живу в северној половинѣ Гданске области (Regierungsbezirk Danzig), кдѣ насельвају силош два округа вежеровски (Neustädter Kreis) і Картузски (Karthauser Kreis). Жене у Кашубов і Словинцев тѣх се также разликују і в наше време од жен черицев, зовуче се: Біалками. То је обичај индічки.⁴⁶⁾

46. Подолјанке, Славјанке на Подолји називају се: Біалогловами — то поименованје неимају од бѣлих влас, него од обичаја индічкога, јер су разликовале се од черних жен черицев. Разликовања тога на европском Подолји тепер ні трѣба, але обичај је остал поименовати јих Біалогловами.⁴⁷⁾

Робоѣне пѣсни.

Евангелјска пѣсен.

Корушка из Гориѣан в зилској долине.

1. Марија је барана Јеѣиша,
Кож¹⁾ је јено нај болшега?
Јеѣиш је реку Марији:
Сам једен је Бог на неби
Ројан од Марије девице
вес-олан²⁾ свет краљује,
в небесах гоподује.

⁴⁵⁾ Далевъ словарь слово: бѣль. — ⁴⁶⁾ Гильфердингъ: Этнограф. сборникъ. 5. Выпускъ. Остатки Славянъ стр. 3. 159. — ⁴⁷⁾ Лукаш Голдбювски: Lud polski. Warszawa 1830 strana 112.

2. Marija je baraua Ježiša,
koj je dvě naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Dvě sta dvě živi guavici
sončice i unica,³⁾
sam jeden je Bog na nebi
rojan od Marije device
ves-olan svjet kraluje,
v nebesah gospoduje.
3. Marija je baraua Ježiša,
koj je tri naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Trija so patriarši
so žitnega pola varši,
dvě sta dvě živi guavici
sončice i unica (i tako dalje do konca).
4. Marija je baraua Ježiša,
koj je štiri naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Štirja so evangelisti,
so naši pomočniči,
trija so patriarši
so žitnega pola varši
5. Marija je baraua Ježiša,
koj je pet naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Pet je ranic Ježišavah,
ki so mu je Judi dali,
ki niso Boga poznali,
štirja so evangelisti,
so naši pomočniči
6. Marija je baraua Ježiša,
koj je šest naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Šest je verčev vode,
k je Ježiš v vino sprebernu je
per Kani Galilejščej voscejti,⁴⁾
pet je ranic Ježišavah,
k so mu je Judi dali,
ki niso Boga poznali

7. Marija je baraua Ježiša
koj je seden naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Seden je seden žauostov⁵⁾
lube dēvice Marije,
šest je verčov vode,
k' je Ježiš v vino sprebernu je
per Kani Galilejščej voscejtí

8. Marija je baraua Ježiša,
koj je osen naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Osen je veselje Marije
naše prelube matare,
seden je seden žauostov
lube device Marije

9. Marija je baraua Ježiša,
koj je devat naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Devat je korov anjalov
vsmilanega Ježiša,
osen je veselje Marije
naše prelube matare

10. Marija je baraua Ježiša,
koj je deset naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Desat je božjah zapovadov,
ki jih sam Bog je dau,
devat je korov anjalov
vsmilanega Ježiša

11. Marija je baraua Ježiša,
koj je jednejst naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Jednejst su svete zuate meše,
k se beró po ves-olnam svjete,
desat je božjah zapovadov,
ki jih sam Bog je dau

12. Marija je baraua Ježiša,
koj je dvanejst naj bolšega?
Ježiš je reku Mariji:
Dvanejst je jogrov Ježišavah,
k' so po svjete hodili,

k' so gnado ⁶⁾ zadobili ;
 jednejt so svete zuate meše
 k' se beró po ves-olnan svjete ;
 desat je božjah, zapóvadov,
 ki jih sam Bog je dau ;
 devat je korov anjalov
 vsmilanega Ježiša ;
 ošen je veselje Marije
 naše prelube matare ;
 seden je seden žauostov
 lube device Marije ;
 šest je verčov vode,
 k' je Ježiš v vino sprebernu je
 per Kani-Galilejščej voscejti ;
 pet je ranic Ježišavah,
 ki so mu je Judi dali,
 ki niso Boga poznali ;
 štirja so evangelisti,
 so naši pomočnici ;
 trija so trija patriarši,
 so žitnega pola varši ;
 dvě sta dvě živi guavici
 sončice in unica ;
 sam jeden je Bog na nebi
 rojan od Marije device
 ves-olan svjet kraluje
 v nebesah gospoduje.

¹⁾ Čto, kaj. ²⁾ olj-en, -no, -a je slovo praslavjansko i znači: ves, vse, vsa; ves-oljen, ves-oljno, ves-oljna je dorazni izraz za ves, vse, vsa, kako nemečko allinsgesamt. Slovo je znano v slovenščini i v narodnih pēsnah ruskih, kdě je netočno zapisano: voljnij, na priměr v pēsni o Golubinoj knjigě (Bezsonov: Kalėki čast I. na straně 300. redka 30. str. 301. redka 56.), semo spada i rusko slovo: vselenija, vlastno: vsa-olenija = das gesammte Weltall. — ³⁾ lunica, mēsec. — ⁴⁾ nemečko Hochzeit, svatba. — ⁵⁾ žalostij. — ⁶⁾ nēm. Gnade, milost.

Ta pobožna pēsna (legende) je jako pamětigodna, je vseslavjanska, čudnovito daleko i široko po svētě slavjanskom razširjena, zapisana na priměr v Gor.čah pri Zilji ne daleko od medje slovensko-nemečko-italijanske, v Rusiji i to v Venevě, v Simbirskoj guberniji i v Moskvě; v Bolgariji i to v Koprivštici: (vidi Bezsonov: Kalėki čast 1. od straně 379. do 393.), takže v Serbiji (vidi Srbske narodne pesme od Kornelija Stankoviča); med pesnami pobožnimi je, kolkor vємо, vėrojatno naj starějša; složena i med Slavjanami raznih plemen razširjena uže pred nesrečnoj razdělitivoj

Slavjanov na véroizpovédanje zapadno i izhodno; po toj razdélitvé bi se ne mogla pobožna pésen razšíriti med plemenami k različnim véroizpovédanjim spadajučimi i razdéljenimi takim ogromnim prostranstvom. Pri Zilji se ta pésen imenuje: Dvanajst ur, to je dvanajst časov.

Kratke novinke.

Solski prijatelj, časopis za promicanje pučkoga školstva, v Zagrebu izhadja po dvakrat v mjesecu, uredjuje ga g. Josip Gall.

Te izvérstni časnik donása jako zanimive i podučivne sastavke, osobito zanima Slavjana slavjanska uzajemnost, kojoj se te časnik uredjuje. Vlastno je on glasilo društva horvatskih i slavonskih učiteljev — pa on donása čestéje i članke nadehnute bratinskoj slogoj do jinih slavj. plemen, osobito o slovenskih rodoljubah, učiteljah i učilišćah. V. 13. čísle t. l. na primér sta dva taka zanimiva članka: Rieč biskupa Strossmayera ob odnošaju svećenika prama školi — i: Današnji položaj slovenskih pučkih učitelja. — Jako rado bi uredništvo obadva lépa članka priobćilo svojim gg. čitateljim, pa prostora se ne dostava, zato hoćemo vsaj kratek izvadek iz poslédnič imenovanoga članka semo postaviti:

„Slovenac iz naravnog svog nagona teži za Hrvatom, i vidi se, kako pozorno motri naše stanje i kako on rado dohrli onamo, gdje od vajkada srodna braća složno rade na polju prosvete, na polju školstva. Bit će dakle po oba naroda nužno, da se ovo međusobno prijateljstvo uzderži, a to se može polučiti samo onda, ako pozorno međusobno pratimo naše djelovanje, pa nastojimo, da budemo jedan prama drugomu vazda otvoreni, te da jedan drugomu javljamo o našem stanju. A u koliko bijaše dosele na jednoj i drugoj strani takova šta shodno, učinjeno je u naših listovih, a učinjeno je bilo u svoje vrieme i to, da je i naše učiteljstvo bilo zastupano na skupštini vrle braće Slovenaca.

Narod slovenski, koji nije zadnji, što se izobrazbe tiče, imade pred drugimi narodi tu sretnu prednost, da mu voditelji i ravnatelji znadu udariti pravi put, i sliedeć on taj pravi put, prvaka, postigao je mnogo više, nego li se za toli kratko vrieme u istoj školi postići dade. Slovenski rodoljubi pisahu odmah s početka narodnog pokreta novine za puk, u kojih tumačiše narodu njegove potreboće, ustrojiše knjižnice, čitaonice i društva, te poplaviše narod poučno-zabavnimi knjigami. I tako vidimo, da narod slovenski uza sav svoj kukavni politički položaj ipak nije zaostao, već se vlastitom snagom bez ikakovih „službenih sredstva“ popeo do prilične naobrazbe.

Danas dakle Slovenac ipak znade, da je Slovenac, ali nije on to saznao u školah, već iz knjigah, što so mu jih rodoljubi tako rekuć skoro badava šiljali na sve strane

U Slovenskoj preustrojile su se škole, ali tako, da u tom preustrojenju nenalazi niti narod niti pučki učitelj nikakova izgleda za bolju budućnost. Svećenik, jedini prijatelj narodne škole u Slovenskoj, izrinuo se iz škole

Da se položaj slovenskoga učitelja popravi, te da se privedu sve domaće sile u jednu kolo, trebalo bi najprije nastojati oko toga, da nebude političke razlike u krugu rodoljubâ. Čim se to postavi u prijašnje stanje, nestati će razdora medju učiteljstvom samo po sebi. Složan rad učiteljstva slovenskoga moći je očekivati samo pod okriljem jake i složne narodne stranke. Dok pako to neuzbude, neka se barem učitelji, koji su dosele složno radili, nerazprše, neka se svojski prihvate rada, a svoje sile neka izključivo posvete „Učiteljskomu tovaršu,“ koji će onda jamačno zadovoljiti željam i potrebam stališa, kojega zastupa već 14. godinu. A uz to neka pozorno prati rad svoje po krvi i jeziku braće, te neka nastoji, da dokaže, da radi za slobodno školu u slobodnoj državi, te da ju će onako priudeliti slovenskomu narodu, kako one potrebam njegovim najbolje odgovaraju. Pa ako mu to za rukom podje, bit će svladane sve neprilike, te će u kratko vrijeme pohrliti i opet slovenski učitelji u krug svojih drugova i s njimi zajedno raditi na korist narodne škole. Neprijatelj neka radi po volji, dok mu krinka sa očiu nepadne, a poštena stvar napokon mora pobjediti. Velika je i teška to zadaća doduše u ovakovih okolnostih u Slovenskoj, ali uz rodoljubivo osjećanje i uz ljubav do školstva milih naših susjeda, očekivati je, da će ju sjajno dovršiti. Narod slovenski dokazao je uvijek donle, da znade protivnike umom nadvladati, a isto neka dokaže i — učiteljstvo.

U to ime pomoz' Bog! Kad se opet vidimo, bilo u zdravlju i u — boljem položaju.“ —

Da se obderži i širi slavjanska uzajemnost! — pri Slovencah pak na stran neblago strankarstvo i gerda sebičnost, nelěpi prepir i prazдно prikarjanje!

Kteri narodi žive v Rusiji i koliko jih je poměrno jednoga proti drugomu. Od vsega obivateljstva carstva ruskoga spada k plemenam arijskim 88 odstotkov, k turanskim $4\frac{1}{2}$, k uralo-altajskim 4, k semitičkem plemenam $4\frac{1}{2}$ odstotkov. Izmed arijskimi plemenami je $81\frac{1}{2}$ odstotkov Slavjanov. $8\frac{1}{2}$ Litvanov i Lotišev, $1\frac{1}{2}$ Němcev i 1 odstotkov Greko-Romanov. — Med Slavjanami je Rusov $74\frac{2}{3}$, Poljakov $6\frac{2}{3}$ odstotkov; med Rusami je $49\frac{2}{3}$ odstotkov Velikorusov. Tatarov v evropskoj Rusiji je $1\frac{3}{5}$ odstotkov, Baškirov $1\frac{1}{10}$, Finov $1\frac{1}{5}$ odstotkov.

Listnica vredničtva. G. G. Kr. v. M. Odgovori i jigre v prihodnom čislě. — G. J. V-č v Zar. V slědečem čisle odgovorimo na Vašu lěpu želju glagolitičku; napišite nekak odgovor na pitanja Slavjana. — G. J. H. v Cerm. Odgovorimo v naj bližnjih — ne zaměrite, do sada ni bilo moguće. — G. Fr. R. Žlilimo i očakujemo, da prisije, solnce i pred vaša vrata.